

RITUALUL DE NUNTĂ ÎN COMUNA TÎRNOVA JUDEȚUL CARAȘ-SEVERIN*

Comuna Tîrnova, veche așezare românească, este situată în partea de nord-est a municipiului Reșița, fiind atestată documentar în anul 1495¹. Istoria comunei este strîns legată de istoria Banatului, Tîrnova fiind o participantă activă la majoritatea evenimentelor desfășurate în Banat. Din cele mai vechi timpuri, ocupația de bază a tîrnovenilor a fost agricultura, iar din secolul XVIII și mineritul.

Cu toată vitregia vremurilor, tîrnovenii au știut să-și păstreze nealterate frumoasele obiceiuri moștenite de la strămoși, printre care și frumosul obicei de nuntă.

Ritualul de nuntă la Tîrnova are pe lângă momentele comune altor localități din Banat și momente specifice, momente pe care nu le întâlnim în alte localități din țară. Acest frumos obicei poate fi tratat sub două aspecte: acela în care băiatul pleacă ginere și acela în care fata pleacă noră.

Vîrsta la care se căsătoresc tinerii este între 15—18 ani pentru fete și între 18—20 ani pentru băieți. Fata care ajungea la 20 de ani și nu se mărită, era considerată fată bătrînă. În zilele noastre, aceste limite nu mai sînt respectate ca altădată, deoarece majoritatea tinerilor urmează școli, iar băieții în general se căsătoresc după satisfacerea serviciului militar. În trecut, de cele mai multe ori căsătoria se făcea fără a se ține seama de sentimentele tinerilor, contînd în mare măsură zestrea de care dispuneau tinerii sau familiile din care proveneau. Astăzi majoritatea tinerilor se căsătoresc pe baza sentimentelor reciproce. În cele ce urmează, vom încerca o descriere a obiceiului de nuntă în varianta în care băiatul pleacă ginere.

1. PETITUL

După ce tinerii s-au înțeles în privința căsătoriei, părinților, fraților și surorilor fetei le revine sarcina de a merge în pețit la părinții băiatului. De regulă se merge în una din zilele săptămînii, spre seară, nefiind

* Informațiile despre acest obicei au fost culese de la Pagu Ana, 88 ani, comuna Tîrnova, nr. 211 A.

¹ P. Frigyes, *Istoria județului Caraș*, vol. 2, Edit. Atheneum, Budapesta, 1855, p. 248.

obligatorii anumite zile, așa cum se obișnuiește în alte sate². Părinții băiatului fiind anunțați în prealabil, pe anumite căi de faptul că vor primi pețitori, vor chema și câteva rude apropiate. Pețitorii sînt serviți cu țuică. În cazul în care se cade de acord asupra căsătoriei tinerilor, se stabilește data nunții, precum și problemele legate de zestre.

2. CHEMAREA LA NUNȚĂ

La nuntă sînt chemate toate neamurile, vecinii și prietenii. Chema-rea se face de către părinții ambilor tineri, fiecare avînd invitații săi, deoarece nunta are loc atît la casa mirelui cît și la casa miresei. De regulă chemarea se face într-o zi de duminică. Ajunși la casa invitatului, chemătorii îi spun: „— Am venit la dumneavoastră pentru a vă invita în ziua de... la nunta băiatului nostru“, la care cel chemat răspunde: „— Mulțumim frumos pentru invitație și să fie într-un ceas bun. Dacă vom fi pe pace, vom veni cu plăcere“.

3. DĂRUIALA

Cu două sau trei săptămîni înainte de nuntă, la casa miresei are loc dăruiala (logodna). La acest moment participă toți invitații la nuntă. Aceștia sînt serviți numai cu țuică, cu mîncare fiind serviți invitații din alte localități și muzica. La masă, invitații dăruiesc miresei sume de bani. Mirele este îmbrăcat în frumosul costum de sărbătoare dăruit de mireasă, iar mireasa în costumul național dăruit de mire. Invitații se adună la casa miresei la ora prînzului, de unde întregul alai pornește spre centrul comunei. Aici se dansează în prezența întregului sat pînă spre seară cînd toți se îndreaptă spre casa miresei. Aici invitații se așează la masă, fiind serviți cu țuică fiartă, după care urmează dansul pînă noaptea tîrziu.

4. MOMENTE PREMERGĂTOARE NUNȚII

Cu două săptămîni înaintea nunții, părinții băiatului, frații, surorile și neamurile apropiate merg la fată cu „sofeiu“³. Se pleacă în grup de la casa băiatului, în jur de ora zece. Femeile duc în mînă o „cotărită cu mînușă“ în care au prăjituri, țuică, precum și diferite cadouri pentru mireasă, constînd în obiecte de îmbrăcăminte. Fiecare bărbat are în mînă o sticlă cu țuică din care servește toți oamenii întîlniți pe drum.

² Satele de pe Valea Bistrei.

³ Obicei specific comunei Tîrnova, care are rolul de a grăbi întărirea relațiilor dintre cele două familii, crearea posibilităților de cunoaștere reciprocă. Este în același timp un prilej de manifestare a respectului de care se bucură fata din partea viitorilor socrii.

La casa miresei sînt serviți cu mîncare și băuturi, iar acolo unde se dispune de muzică se dansează.

În joia nunții, părinții băiatului merg la casa fetei cu „pana” ducînd acesteia diferite cadouri.

5. PREGĂTIREA PENTRU NUNTA

Pregătirile pentru nuntă încep vineri și durează pînă duminică în jurul orei zece. Acestea constau în aranjarea camerelor în care se va desfășura nunta, aranjarea bucătăriei, pregătirea alimentelor necesare.

Duminică dimineața, bucătarii încep să pregătească meniul de nuntă. De regulă, bucătarii sînt aceiași la toate nunțile, fiind în sat cîțiva specializați în acest domeniu.

6. GĂTIREA MIRILOR

În trecut, mirele și mireasa erau îmbrăcați în frumoase costume populare, specific comunei. Mireasa este îmbrăcată în poale și ciupag făcute din pînză țesută la război. Mai tirziu aceasta a fost înlocuită cu pînză cumpărată din comerț. Ciupagul este cusut pe piept, pe mînci și la pumnași cu frumoase motive florale și geometrice cu mătase în culori vii. Aceleași motive se găsesc cusute și la poale, în partea de jos, după care este cusută „cicma”. În față, mireasa are „sucna” înflorată cu frumoase motive populare, de o parte și de alta. La spate mireasa purta opregul⁴. La gît avea parta din mărgele. Părul miresei era adunat la spate sub ceapsă din pînză frumos ornamentată cu mătase sau mărgele. În față, părul era pieptănat cu „cocori” fiind ondulat cu fierul cald. Pe cap se așeza coronița de mireasă. Pe mijloc, mireasa era încinsă cu „brăciri” în trei vîrste, iar peste ciupag în zilele friguroase îmbrăca cojoc de oaie sau „iancăr”. În picioare purta pantofi.

Mirele este îmbrăcat în costum popular confecționat din pînză de bumbac, compus din cămașă și izmene. Cămașa era cusută pe piept și în partea de jos cu motive populare. Tot în partea de jos întîlnim „cicma” asemănătoare cu cea de la poalele miresei, dar mai mică. În picioare poartă pantofi. Pe timp de iarnă, mirele are în picioare ciorapi de lînă lucrați în casă și bocanci. Pe mijloc este încins cu „brăciri” asemănătoare cu ale miresei. Pe cap poartă pălărie sau căciulă, în raport de anotimp. Peste cămașă îmbracă „ciurcul” sau „iancărul”.

7. STEAGUL DE NUNTA

Spre deosebire de alte sate din Banat, unde steagul de nuntă este confecționat din baticuri, la Tîrnova, acesta este tricolorul românesc.

⁴ Opregul nu este piesă componentă a costumului popular din comuna Tîrnova, fiind specific doar costumului de mireasă.

Pe prăjina steagului este încolăcită o brăciră tricoloră, iar pe porțiunea pe care se află pinza se pune o cunună împletită din ieder și foionfeu, simbol al cununiei. De pinza steagului sînt cusute panglici lungi de cca 20 cm de culoarea porțiunii de pînză pe care se găsesc. În virful prăjinii se agată „izvoniul“. Steagul este purtat de stăgghiș în fruntea alaiului de nuntă.

8. ADUCEREA NAȘULUI

Duminică dimineata, în jur de ora zece încep să se adune nuntașii. Mirele împreună cu muzica și un grup de nuntași pleacă după naș. Acesta îi așteaptă cu masa întinsă. După ce servesc masa se pleacă la casa mirelui. Aducerea nașului cu muzică este semnul de respect arătat de cei doi tineri. Nașul este ales din tată în fiu.

9. GIVERII

De regulă sînt aleși doi pentru fată și doi pentru băiat. Ei sînt considerați cavalerii mirilor. Imbrăcați în costume populare, au trecut peste piept o eșarfă, o cîrpă din bumbac frumos ornamentată la capete cu motive florale, după care urmează „cicma“. La plosca pe care o poartă în mină, plină cu țuică, au legată o cîrpă asemănătoare cu cea de pe piept dar mai mică.

10. DESFAȘURAREA NUNȚII

După aducerea nașului, întregul alai pornește după mireasă. Ajunși la casa acesteia, găsesc poarta încuiată. După ce bat în poartă sînt întrebați:

„— Ce căutați dumneavoastră aici?“

„— Am venit să luăm mireasa, răspunde nașul.“

„— Ca să intrați aici, trebuie să plătiți.“

Se deschide poarta, după care nașul servește gazdele cu țuică. Toți nuntașii care intră pe poartă trebuie să bea din țuica oferită la intrare. Mirele însoțit de cîțiva feciori se îndreaptă spre o cameră în care se află ascunsă mireasa. Ușa este păzită pe dinăuntru de cîțiva feciori. Aceștia deschid ușa și îl întreabă pe mire ce caută acolo.

„— Îmi caut mireasa, răspunde acesta.“

„— Nu avem nici o mireasă, răspund fecorii.“

„— Ba aveți, răspunde mirele“, care împreună cu ceilalți feciori începe să împingă de ușă. După o mică rezistență, mirele este lăsat să intre, ia mireasa de mină și iasă în curte unde sînt așteptați. În momentul trecerii pragului, cei doi miri încearcă să se calce pe picior unul pe celălalt, tradiția spunînd că cel ce calcă primul va conduce casa. La apariția tinerilor, muzica intonează „Mulți ani trăiască“. În

frunte cu stăghișul, întregul alai pornește spre centrul comunei unde se dansează în prezența întregului sat.

Spre seară, alaiul pornește spre casa mirelui unde se servește masa. Țuca fiartă este pusă în blid de pământ⁵. În aceleași condiții este servită și mîncarea. Blidele sînt frumos ornamentate cu motive florale și liniare. După servirea mesei are loc strigarea „cinstei“. Pentru aceasta este ales un bărbat priceput care primește cadourile aduse de invitații mirelui, anunță gradul de rudenie, numele și cadoul adus. Toți mesenii strigă „trăiască“, iar muzica intonează un fragment din „Mulți ani trăiască“, după care nuntașul care a adus cinstea trebuie să bea un pahar de țuică din oala de pământ ornamentată, aflată pe masă în fața mirilor. Printre alte daruri se obișnuiește să se dea o „cotărită“ mare în care se pune un colac de nuntă, ca o roată de dimensiunile coșului. Colacul este ornamentat cu motive florale în relief. Peste acesta se așează turtele de nuntă, care reprezintă stele, cai și fete. Turtele sînt pigmentate în roșu și ornamentate cu linii continue sau vălurite.

După strigarea cinstei, se continuă dansul, concomitent cu acesta făcîndu-se pregătirile pentru plecarea la casa miresei, care are loc imediat după miezul nopții. Înainte de plecare se adună „dîrzarii“ care primesc de la părinții mirelui, perne, „strani“, „ponevi“, pe care le duc la casa miresei. La mireasă se strigă cinstea din partea neamurilor acesteia, apoi se servește masa. După toate acestea, mireasa dăruiește pe socrii și cumnați cu diferite cadouri cum ar fi: cămăși, baticuri, materiale pentru rochii. Toate acestea sînt aduse pe o prăjină și sînt strigate în fața nuntașilor de un bărbat, după care se continuă dansul pînă dimineața cînd nuntașii încep să plece acasă.

11. HORA CIURULUI

După strigarea darurilor date de mireasă, socrilor, dansul începe cu hora ciurului. Mireasa este cea care conduce hora, în mină avînd un ciur cu griu. În timp ce dansează, mireasa aruncă pe deasupra oamenilor griu, așa cum procedează un semănător pe ogor. La terminarea griului, ciurul este aruncat într-un colț al curții, toți flăcăii repezindu-se să-l ia. Între aceștia se dă o luptă pînă cînd ciurul este rupt, fiecare dorind să apuce cîte o bucată, tradiția spunînd că cel ce o are va avea noroc în rodnicia pămîntului și în căsnicie.

12. GOSTALA

Luni dimineață, la ora zece, mama mirelui cu un grup de femei și bărbați însoțiți de muzică pleacă la „învălitul miresei“. Aceasta constă în îmbrăcarea miresei în costum de femeie. Costumul este asemănător

⁵ Obicei specific comunei Tîrnova, la care s-a renunțat cu 25–30 de ani în urmă.

cu cel de mireasă, dar opregul este înlocuit cu „cotrință“, iar pieptănătura diferă de cea de mireasă. Tinăra femeie este pieptănată cu coc, cărarea fiind aleasă de mire. Peste coc se așează ceapsa care este susținută de o panglică neagră, lată de aproximativ 20 mm, care se așează în jurul capului. Panglica este simbolul intrării tinerei în rîndul femeilor. Tot în jurul capului se așează o salbă de bani. Pe timpul învălitului, la casa miresei se adună invitații la gostală (vecini și neamuri apropiate). Alaiul pornește spre casa marelui. La plecare părinții înmînează tinerilor un brad (pomul de nuntă) frumos împodobit cu turtă de nuntă, identice cu cele puse în „cotărită“ dată ca „cînste“. Datina de a pune cîte o cracă cu frunze verzi la porțile marelui fiind foarte veche, s-a păstrat și se păstrează și astăzi, cu singura deosebire că țărani neavînd în aceste regiuni alt pom verde în timpul iernii, în care se contractează căsătoriile, decît bradul, își cumpără un pom sau doi și îl înfig la stîlpul porții marelui, „fără care — spun ei — căsătoria nu poate fi fericită“⁶. Pomul de nuntă este purtat în mînă de mire și mireasă pînă la casa marelui. Aici sînt așteptați de invitații marelui. Se servește masa, urmată de dans. Spre seară, în frunte cu mirii și pomul de nuntă se pleacă spre casa miresei, unde cei doi tineri vor întemeia o nouă familie. Din nou se servește masa, după care se continuă dansul pînă noaptea tîrziu cînd nunta ia sfîrșit.

Făcînd o analiză a ritualului de nuntă la Tîrnova, veche așezare românească, putem trage concluzia că acest obicei conține elemente care atestă continuitatea de locuire a românilor pe aceste străvechi meleaguri, elemente ce au fost transmise din generație în generație pînă în zilele noastre.

Un prim element ar fi servirea țuicii și a mîncării din blidul de pămînt. Pe blid, precum și pe oala cu țuică aflată pe masa mirilor întîlnim acel ornament sub formă de briu, care nu reprezintă altceva decît unitatea familiei.

Un al doilea element ar fi „hora ciurului“, datină păstrată peste generații. Aruncarea grîului de către mireasă este un simbol al dorinței de rodnicie a pămîntului, este dorința noii familii care se întemeiază, de a avea o casă rodnică și bogată precum pămîntul. Plecarea la noua casă cu pomul vieții reprezintă transmiterea unui mesaj din partea părinților, mesaj ce s-a păstrat și s-a transmis de la o generație la alta.

Folosirea tricolorului ca steag de nuntă reprezintă dragostea tîrnovenilor față de pămîntul nostru.

Nunta de la Tîrnova este o sărbătoare a satului care păstrează și transmite obiceiuri și mesaje de la o generație la alta, arătîndu-se și prin aceasta trăinicia familiei, trăinicia neamului nostru.

PETRU PAḢU

⁶ Jean Brezoianu, *Vechi instituțiuni ale României* (1327—1866), București, 1882, p. 54—55.

LE RITUEL DE NOCES DE LA COMMUNE DE TARNOVA
LE DÉPARTEMENT DE CARAS SEVERIN

(Résumé)

L'auteur présente le rituel de noces de la commune Târnova, le département de Caraş Severin pour le cas dans lequel le jeune est gendre.

On y met en évidence les éléments commune aux noces de la région de Banat, de même que les éléments spécifiques à la commune de Târnova.

Finalement, on y relève les éléments liés à la continuité des Roumains.